

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра управління імені Олега Балацького

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Ігор РЕКУНЕНКО

(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

_____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»
на тему: «Розроблення та оцінювання ефективності соціально-економічної політики регіону»

Здобувача групи ЕН-03/2пу Шнайдерського Антона Сергійовича
(шифр групи) (прізвище, ім'я, по батькові)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)

_____ Антон ШНАЙДЕРСЬКИЙ

(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівник асистент, к.е.н., Вікторія СУЛИМ
(посада, науковий ступінь, вчене звання, ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

Суми – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра управління імені Олега Балацького

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Ігор РЕКУНЕНКО
(підпис) (Ім'я та ПРИЗВИЩЕ)
_____ 2024 р.

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття освітнього ступеня бакалавр**

зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»,
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»
Здобувача групи ЕН-03/2пу Шнайдерського Атона Сергійовича

1. Тема роботи «Розроблення та оцінювання ефективності соціально-економічної політики регіону» затверджена наказом № 0544-VI від 16.05.2024 року.
2. Термін подання здобувачем закінченої роботи «28» травня 2024 р.
3. Мета кваліфікаційної роботи: аналіз теоретичних і практичних аспектів розроблення та реалізації соціально-економічної політики регіону в контексті оцінювання її ефективності.
4. Об'єкт дослідження: соціально-економічна політика Сумської області.
5. Предмет дослідження: організаційно-управлінські аспекти процесу розроблення та реалізації соціально-економічної політики регіону.
6. Кваліфікаційна робота виконується на підставі чинного законодавства України, методичних рекомендацій, наукових досліджень вчених, статистичних даних.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
I	ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ	10.05.2024 р.
II	АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	15.05.2024 р.
III	ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	20.05.2024 р.

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи:

У розділі 1 студент повинен проаналізувати теоретичні аспекти соціально-економічної політики регіону, дослідити особливості її формування та

проаналізувати напрямки соціально-економічного розвитку регіону.

У розділі 2 студент повинен провести аналіз методів оцінювання ефективності соціально-економічної політики регіону, дослідити практичні аспекти реалізації соціально-економічної політики Сумської області, провести SWOT-аналіз соціально-економічної політики Сумської області.

У розділі 3 студент повинен визначити перспективні напрямки розвитку соціально-економічної політики Сумської області, проаналізувати можливість застосування іноземного досвіду в контексті вдосконалення соціально-економічної політики регіону.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада керівника/консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання 05 квітня 2024 року.

Керівник кваліфікаційної роботи асистент, к.е.н., Вікторія СУЛИМ _____

Завдання до виконання одержав Антон ШНАЙДЕРСЬКИЙ _____

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота бакалавра на тему «Розроблення та оцінювання ефективності соціально-економічної політики регіону» викладена на 42 сторінках та містить вступ, три розділи, список використаних джерел із 22 найменувань, 3 таблиці.

Питання дослідження особливостей формування та реалізації соціально-економічної політики регіону є актуальним на сучасному етапі розвитку держави. Ефективна соціально-економічна політика регіону впливає на якість життя людей, створює сприятливі умови для бізнесу та інвестицій, сприяє підтримці соціальних програм, розвитку інфраструктури та забезпеченню сталого зростання економіки. Саме тому оцінювання ефективності соціально-економічної політики регіону набуває особливого значення в умовах викликів сьогодення.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних і практичних аспектів розроблення та реалізації соціально-економічної політики регіону в контексті оцінювання її ефективності.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти формування і реалізації соціально-економічної політики регіону, проведено SWOT-аналіз соціально-економічної політики Сумської області та виявлено ключові аспекти, які впливають на розвиток регіону. Визначено перспективні напрямки розвитку соціально-економічної політики Сумської області, а також проаналізовано можливість застосування іноземного досвіду в контексті вдосконалення соціально-економічної політики регіону.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використовуються системний метод, методи аналізу та порівняльного оцінювання, SWOT-аналіз, метод узагальнення, що дозволило провести комплексне дослідження процесу розроблення та реалізації соціально-економічної політики регіону та оцінити її ефективність.

Ключові слова: соціально-економічна політика, регіон, ефективність, регіональний розвиток, соціальна програма.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ	8
1.1.Поняття соціально-економічної політики регіону та особливості її формування.....	8
1.2.Соціальна підтримка населення та соціальні програми Сумської області.....	12
1.3.Соціально-економічний розвиток Сумської області.....	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	20
2.1. Аналіз методів оцінювання ефективності соціально-економічної політики регіону.....	20
2.2. Практичні аспекти реалізації соціально-економічної політики Сумської області.....	23
2.3. SWOT-аналіз соціально-економічної політики Сумської області.....	29
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	32
3.1. Напрямки розвитку соціально-економічної політики Сумської області.....	32
3.2. Застосування іноземного досвіду в контексті вдосконалення соціально-економічної політики Сумської області.....	34
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40

ВСТУП

Актуальність теми. Регіональна соціально-економічна політика визначає шлях, яким розвиватиметься область, впливає на якість життя людей, рівень безробіття, доступ до освіти, охорони здоров'я, інфраструктуру та багато іншого. Оцінка та розвиток ефективної соціально-економічної політики регіону має на меті підвищення його конкурентоспроможності, створення сприятливих умов для бізнесу та інвестицій, підтримку соціальних програм, розвиток інфраструктури та забезпечення сталого зростання економіки.

Розробка та оцінка ефективної соціально-економічної політики для Сумської області - це багатоплановий процес, що вимагає уважного аналізу, планування та впровадження стратегій, спрямованих на покращення якості життя громадян, розвиток економіки та забезпечення сталого розвитку регіону.

З врахуванням швидких змін в економіці, технологіях та соціальних потребах, постійне оновлення та оцінка ефективності соціально-економічної політики є надзвичайно важливими для будь-якого регіону, у тому числі і для Сумської області. Такі дослідження допомагають визначити стратегічні напрямки розвитку, вирішити проблеми та забезпечити стале покращення якості життя мешканців регіону.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних і практичних аспектів розроблення та реалізації соціально-економічної політики регіону в контексті оцінювання її ефективності. Визначена мета зумовила виконання таких завдань:

- проаналізувати теоретичні аспекти соціально-економічної політики регіону;
- дослідити особливості формування соціально-економічної політики регіону;
- проаналізувати напрямки соціально-економічного розвитку регіону;
- провести аналіз методів оцінювання ефективності соціально-

економічної політики регіону;

- дослідити практичні аспекти реалізації соціально-економічної політики Сумської області;
- провести SWOT-аналіз соціально-економічної політики Сумської області;
- визначити перспективні напрямки розвитку соціально-економічної політики Сумської області;
- проаналізувати можливість застосування іноземного досвіду в контексті вдосконалення соціально-економічної політики регіону.

Об'єкт дослідження: соціально-економічна політика Сумської області.

Предмет дослідження: організаційно-управлінські аспекти процесу розроблення та реалізації соціально-економічної політики регіону.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використовуються системний метод, методи аналізу та порівняльного оцінювання, SWOT-аналіз, метод узагальнення

Інформаційною базою дослідження є чинне законодавство України, методичні рекомендації, наукові дослідження вчених, статистичні дані.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані в процесі діяльності структур, що забезпечують розроблення та реалізацію соціально-економічної політики регіону.

За результатами дослідження опубліковано тези:

Шнайдерський А. С., Сулим В. В. Соціально-економічна політика регіону в контексті сталого економічного зростання. Сучасний менеджмент і економічний розвиток: матеріали Всеукраїнської конференції. Суми, 2024 р.

РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ

1.1. Поняття соціально-економічної політики регіону та особливості її формування

Соціально-економічна політика - це сукупність заходів, стратегій і програм, спрямованих на досягнення конкретних соціально-економічних цілей в державі або суспільстві. Вона визначається взаємозв'язком соціальних та економічних факторів і має на меті забезпечити стабільний економічний розвиток, підвищення якості життя населення, зменшення соціальних нерівностей, підтримку вразливих груп населення, стимулювання зайнятості та розвиток громадської інфраструктури. « як вказує експерт (Стоянець, 2016, с. 3), існує велика кількість методів прогнозування соціально-економічного розвитку. Дослідивши їх загальну чисельність, переваги та недоліки, необхідно вибрати оптимальний для використання в кожній конкретній ситуації »

Формування соціально-економічної політики визначається різноманітними факторами, які включають, але не обмежуються, наступними:

1. Економічна ситуація, рівень економічного розвитку, інфляція, безробіття, ступінь конкурентоспроможності, стан ринків і ресурсів - усі ці аспекти впливають на формулювання політики.

2. Соціальні питання, соціальна структура, демографічні тенденції, рівень освіти та здоров'я, міграційні процеси, соціальна солідарність і нерівність - всі ці фактори враховуються при розробці політики.

3. Політичний контекст, політична система, урядова стабільність, ідеологічні погляди та цілі політичних партій, сприйняття громадськістю - усі ці аспекти впливають на те, яку соціально-економічну політику прийматиме уряд.

4. Міжнародний контекст, глобалізація, міжнародна торгівля, міжнародна допомога, міжнародні стандарти та угоди - всі ці фактори можуть впливати на внутрішню соціально-економічну політику країни.

5. Технологічні та інноваційні зміни, розвиток технологій і інновацій може створювати нові можливості для економічного зростання, але також може ставити перед суспільством нові виклики, такі як автоматизація робочих місць.

6. Екологічні проблеми. питання збереження навколишнього середовища і боротьба зі зміною клімату можуть впливати на економічний розвиток і соціальні умови життя населення.

Ці фактори, разом узяті, визначають напрямок та прийняття рішень у сфері соціально-економічної політики в країні.

Така політика може включати в себе різноманітні заходи, такі як фіскальна політика (оподаткування та витрати держави), монетарна політика (управління грошовою масою та відсотковими ставками), соціальні програми (соціальне забезпечення, медичне страхування, освіта), регулювання ринків праці та інші заходи, спрямовані на покращення економічної та соціальної сфер життя суспільства.

Сумська область, як і багато інших регіонів України, має свої програми соціально-економічного розвитку, спрямовані на покращення життя мешканців, стимулювання економічного зростання та розвиток інфраструктури.

Інноваційність повинна охоплювати усі складові системи забезпечення соціального динамічного розвитку національної та галузевої економік, регіонів, територій і безпосередньо підприємницьких структур різних форм власності (Гудзинський & Судомир, 2021, с. 23).

Місцевий бюджет є фінансовою місцевого самоврядування для забезпечення його функцій та повноважень, підтримки сталого соціально-економічного розвитку громади та задоволення потреб населення.

Щороку місцеві бюджети стають дедалі значнішими як у контексті фінансових ресурсів, так і в аспекті вирішення соціально-економічних проблем територіальних громад. За рахунок розширення повноважень на місцях та бази

оподаткування за доходами , відбулося зростання дохідної частини бюджету СМТГ.

Таблиця 1.1. - Динаміка надходжень (без урахування офіційних трансфертів) по роках (враховуючи фактичні надходження по дохідній частині бюджету), млн. грн

Показники	2021 звіт	2022 звіт	2023 звіт	2023/ 2022,%
Обсяг надходжень податків, зборів і обов'язкових платежів, що зараховуються до дохідної частини бюджету СМТГ*, в т. ч.:	1 965,3	2 510,2	2 985,4	118,9
- до загального фонду	1 901,0	2 431,5	2 866,7	117,9
- до спеціального фонду	64,3	78,7	118,7	150,8

Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів країни та визначення перспектив і потенційних можливостей регіональних систем відповідно до європейських принципів розміщення продуктивних сил зумовлює необхідність ґрунтовного дослідження умов і методів вирішення зазначених питань на основі теоретико-методичних надбань минулого та сучасної теорії розвитку регіональної економіки (Кондратенко, Красносова & Папп, 2022, с.199)

Основними чинниками, які вплинули на збільшення надходжень ПДФО у 2021 року у порівнянні з 2020 роком є:

- зростання основних державних соціальних стандартів та гарантій ;
- відновлення сплати ПДФО до відповідного бюджету за їх місцезнаходженням (розташуванням) відповідно до вимог Бюджетного та Податкового кодексу України (УСБУ в Сумській області; комунальні підприємства, установи та заклади Сумської обласної ради; КНП «Клінічна лікарня Святого Пантелеймона» Сумської міської ради; структурні підрозділи Сумської районної державної адміністрації та інші).

Місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з Податковим кодексом України займають друге місце (20,9%) за обсягом надходжень. Місцеві податки та збори виступають ефективним засобом наповнення ресурсного потенціалу органів місцевого самоврядування, а також слугують джерелом соціального й економічного розвитку територіальних громад.

Отже, були розглянуті ключові програми соціально-економічного розвитку Сумської області, спрямовані на покращення економічного стану, соціальної сфери та інфраструктури регіону. Аналіз цих програм демонструє, що вони мають комплексний підхід до вирішення проблем і сприяють створенню сприятливих умов для підприємництва, розвитку малих та середніх підприємств, покращенню якості життя мешканців та розвитку інфраструктури регіону. Ці програми є важливими інструментами для досягнення стратегічних цілей Сумської області щодо сталого економічного розвитку, підвищення рівня життя населення та забезпечення соціальної стабільності. Проте їх ефективність вимагає постійного моніторингу, адаптації до змін у соціально-економічному середовищі та відкритого діалогу з усіма зацікавленими сторонами. Разом із тим, для досягнення повного потенціалу цих програм важливо забезпечити відкритість та прозорість у владі, ефективне використання ресурсів та залучення громадськості до процесу планування та реалізації проектів. Тільки таким шляхом можна забезпечити стале покращення якості життя громадян та розвиток Сумської області як конкурентоспроможного та привабливого регіону для життя та бізнесу.

1.2. Соціальна підтримка населення та соціальні програми Сумської області

Соціальна підтримка населення та соціальні програми є важливими частинами розвитку кожного регіону, включаючи Сумську область. Ці програми спрямовані на підтримку різних категорій громадян, особливо вразливих груп населення, і на створення умов для підвищення загального рівня благополуччя та якості життя. Основні соціальні програми та заходи, які реалізуються в Сумській області:

1. Соціальні послуги для населення, це включає підтримку малих дітей та матерів, соціальну допомогу сім'ям з дітьми, допомогу вагітним та молодим матерям, а також допомогу ветеранам та особам з інвалідністю.

2. Програми підтримки малозабезпечених сімей, надання матеріальної допомоги, пільг на оплату комунальних послуг, допомога у вирішенні житлових питань для сімей з низьким рівнем доходів.

3. Соціальні програми для людей похилого віку, розробка та підтримка пенсійних програм, організація клубів та центрів дозвілля для літніх людей, надання медичної та домашньої допомоги. Підтримка освіти та розвитку дітей та молоді: Програми стипендій, організація дитячих та молодіжних центрів, підтримка освітніх програм та проектів.

4. Програми підтримки здоров'я населення, розвиток медичної інфраструктури, надання безкоштовних або пільгових медичних послуг, профілактичні заходи та кампанії з підтримки здорового способу життя.

5. Соціальна підтримка для ветеранів та учасників бойових дій, пенсійні виплати, медична допомога, реабілітаційні програми та психологічна підтримка.

6. Програми підтримки культури та туризму, організація культурних заходів, підтримка мистецьких проектів, розвиток туристичної інфраструктури для створення нових робочих місць та залучення інвестицій.

7. Програми розвитку громадянського суспільства та громадської участі, сприяння діяльності громадських організацій, підтримка ініціатив громадян у вирішенні місцевих проблем та впливу на процеси влади.

Ці соціальні програми є важливими для забезпечення соціальної справедливості та рівноправ'я в Сумській області. Вони сприяють зменшенню відставання певних груп населення, підвищенню рівня освіти, здоров'я та загального благополуччя. Проте для їх ефективності важливо забезпечити постійний моніторинг, оцінку та адаптацію до потреб громадян та змін в суспільстві. Діяльність у сфері соціальної підтримки є важливим елементом будівництва сильної, щасливої та єдиної громади, де кожен мешканець має можливість реалізувати свій потенціал та жити в гідних умовах. На місцевому рівні соціальна політика здійснюється через виконання функцій надання та виплати державних соціальних допомог, надання різних форм пільг і житлових субсидій. Так, 56% сімей СМТГ (понад 60 тисяч із 109 тисяч сімей) охоплені системою соціального захисту з питань надання державної підтримки.

Таблиця 1.2. - Дані про житлові субсидії та пільги за 2023 рік.

Показник	Значення
Кількість домогосподарств, які отримали субсидії	32 000
Загальна сума нарахованих субсидій	177,9 млн. гривень
Сума субсидій в грошовій готівковій формі	196,2 млн. гривень
Сума субсидій в грошовій безготівковій формі	15 млн. гривень
Середній розмір субсидії на домогосподарство	1287,22 гривень/домогосподарство
Середній розмір субсидії у 2022 році	819,72 гривень/домогосподарство
Збільшення середнього розміру субсидії	57,0%

Ця таблиця допоможе краще зрозуміти розподіл житлових субсидій та пільг у 2023 році, а також їх порівняння з попереднім роком.

Крім того, 12,4 тисячам пільговикам було надано пільги на оплату житлово-комунальних послуг на суму 76,2 мільйона гривень, зокрема 4,6 тисячі осіб отримали ці пільги в грошовій готівковій формі на загальну суму 33,3 мільйона гривень, а 7,8 тисячі осіб – у безготівковій формі на суму 42,9 мільйона гривень. Державну соціальну допомогу отримували 15% сімей громади, що становить 14 208 сімей, включаючи малозабезпечені сім'ї, сім'ї з дітьми, сім'ї осіб з інвалідністю з дитинства та дітей з інвалідністю, а також внутрішньо переміщені особи. Загальна сума призначених і профінансованих допомог склала 175,8 мільйона гривень. Навіть в умовах воєнного стану фінансування проводилося своєчасно, заборгованість не виникала (Інформація про роботу ДСЗН за 2023 рік).

У 2023 році різні види державної соціальної допомоги отримали 15,4 тисячі сімей, включаючи малозабезпечені сім'ї, сім'ї з дітьми, сім'ї осіб з інвалідністю з дитинства та дітей з інвалідністю, що становить 15,9 тисячі сімей. На ці допомоги було виділено та спрямовано 264,2 мільйона гривень.

На обліку знаходиться понад 4,5 тисячі внутрішньо переміщених осіб. Для покриття витрат на проживання, включаючи оплату житлово-комунальних послуг, щомісячну адресну допомогу отримали 874 сім'ї (1,5 тисячі осіб), на загальну суму 11,3 мільйона гривень.

У Сумській області в межах програм "Милосердя" та "Соціальна підтримка захисників України та членів їх сімей" надаються додаткові соціальні гарантії та пільги окремим категоріям громадян. Для реалізації програми "Милосердя", якою охоплено понад 65 тисяч осіб, з бюджету громади було спрямовано 51,1 мільйона гривень. Програма "Соціальна підтримка захисників України та членів їх сімей" отримала 20,1 мільйона гривень, що стосується більше ніж 3 тисяч захисників України та членів їх сімей.

Захисникам України та членам їх сімей було надано матеріальну допомогу з бюджету громади на суму 1,8 мільйона гривень, зокрема 61 особі,

яка опинилася в складних життєвих обставинах, було виділено 0,6 мільйона гривень.

У рамках спільної із ПАТ "Сумська Паляниця" ініціативи "Соціальний Хліб", щотижня 300 одиноких громадян отримують безкоштовні хлібобулочні вироби: з початку року загалом було розподілено 20,1 тисячу одиниць хлібобулочних виробів. Для забезпечення роботи Центру реінтеграції бездомних осіб (далі - Центр) було виділено фінансування у розмірі 2,4 мільйонів гривень відповідно до його потреб за звітний період.

Було надано комплекс соціально-побутових та медичних послуг 135 особам відповідної категорії, включаючи 3 осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі. Послугою притулку у відділенні нічного перебування Центру скористалися 75 бездомних осіб. Проведено 25 рейдів соціального патруля, в результаті яких було виявлено 32 бездомних особи. На обліку у відділенні реєстрації бездомних осіб Центру перебуває 119 осіб. Отже, була розглянута значима роль соціальної підтримки населення та соціальних програм у розвитку Сумської області. Ці програми створюють важливі механізми підтримки для різних категорій громадян, сприяючи підвищенню їхнього благополуччя, соціальної стабільності та якості життя. Соціальні програми, такі як "Милосердя" та "Соціальна підтримка захисників України та членів їх сімей", є важливими інструментами у вирішенні соціальних проблем та потреб громадян. За допомогою цих програм забезпечується додаткова підтримка для осіб, які опинилися у вразливому становищі, в тому числі одиноких громадян, внутрішньо переміщених осіб та захисників України та їхніх сімей. Також важливою є роль центрів реінтеграції бездомних осіб, які спрямовані на надання допомоги та підтримки для людей без постійного місця проживання. Фінансування цих центрів відображає зусилля влади області у забезпеченні необхідних умов для соціально вразливих груп населення.

У звітному періоді було виділено значні кошти на підтримку соціальних програм і центрів, що свідчить про високий рівень уваги та пріоритетність соціальних питань в діяльності влади Сумської області. Програми соціальної

підтримки є не лише інвестицією у громадське благо, але й вкрай важливим чинником для створення сильної, згуртованої та рівноправної спільноти.

1.3. Соціально-економічний розвиток Сумської області

Соціально-економічний розвиток Сумської області відіграє важливу роль у формуванні стабільної та процвітаючої спільноти, сприяючи покращенню якості життя мешканців та створенню сприятливого середовища для розвитку бізнесу та інвестицій. Метою Програми визначено забезпечення сталого людського розвитку шляхом створення безпечних умов для життя мешканців району, відновлення виробничої, транспортної, соціальної інфраструктури, нарощування обсягів промислового та сільськогосподарського виробництва, розвитку малого та середнього бізнесу, подолання безробіття, підтримки вразливих верств населення, що опинились у складних життєвих обставинах, у тому числі внаслідок війни. Основними завданнями на 2023 рік визначено: підвищення рівня обороноздатності району, посилення охорони державного кордону в межах області; забезпечення інформаційної безпеки в районі; забезпечення гарантованого рівня захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій; відновлення та розбудова інфраструктури району, у тому числі житловокомунальної та транспортної, зокрема за рахунок залучення коштів міжнародних організацій; відновлення сталого промислового розвитку, зокрема шляхом переорієнтації на нові ринки та формування нової системи логістики, підвищення конкурентоспроможності продукції; забезпечення стабільного розвитку аграрного сектору економіки району та гарантування продовольчої безпеки; (Програма економічного і соціального розвитку Сумського району на 2023 рік, 2023, с.2)

Пріоритети економічного і соціального розвитку, згідно зі стратегічними напрямками розвитку, визначеними в Стратегії розвитку міста Суми до 2030 року, включають:

1. Підвищення рівня добробуту громадян і створення комфортних умов для їх проживання.
2. Сприяння залученню інвестицій в економіку міста, покращення інвестиційного клімату та зміцнення позитивного міжнародного іміджу Сум.
3. Підтримка розвитку міжнародного співробітництва, розширення та поглиблення зовнішніх зв'язків для реалізації інвестиційних проєктів.
4. Підвищення інформованості іноземної спільноти про місто Суми, покращення якості культурного життя населення та розвиток туристичного потенціалу міста.
5. Підтримка розвитку малого та середнього бізнесу, створення умов для підвищення конкурентоспроможності міської економіки, стимулювання економічної активності та забезпечення зайнятості населення.
6. Збільшення рівня енергоефективності та енергозбереження, особливо в бюджетній сфері.
7. Підвищення ефективності та надійності громадського транспорту.
8. Забезпечення якісного надання житлово-комунальних послуг та модернізація інфраструктури.
9. Реалізація цілеспрямованої містобудівної політики.
10. Врахування потреб громади та бізнесу при плануванні міської території.
11. Створення умов для покращення роботи закладів охорони здоров'я, освіти, культури та інших соціально-культурних установ, забезпечення доступу мешканців до якісних медичних, освітніх та інших послуг.
12. Гарантування соціального захисту мешканців міста.
13. Покращення стану навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів.
14. Підвищення ефективності використання комунальної власності та земельних ресурсів, роботи комунальних підприємств.

15. Підвищення ефективності функціонування інформаційної системи Сумської міської ради та її виконавчих органів, впровадження сучасних електронних сервісів та інформаційних технологій для громадян та бізнесу.

16. Збільшення рівня інформаційної прозорості та відкритості діяльності Сумської міської ради та її виконавчих органів.

17. Залучення громади до ефективного управління містом із застосуванням партиципативних підходів. (Кривоус, 2018, с. 327).

Крім цього, важливими завданнями є збереження та відновлення природних екосистем, забезпечення енергетичної безпеки, а також надання доступних соціальних та адміністративних послуг. В рамках стратегії передбачається забезпечення якісної, сучасної та доступної освіти та медичних послуг, а також створення комфортних умов для проживання мешканців Сумської області, їх культурного розвитку та відпочинку.

Одним з ключових напрямків розвитку є розвиток малих та середніх підприємств, які становлять значну частину економіки області. Це сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню рівня зайнятості та підтримці підприємницького середовища. Залучення інвестицій в інфраструктуру, освіту та медичний сектор є також важливими аспектами, що сприяють зростанню економіки регіону та покращенню життєвого рівня населення.

Сумська область володіє значним потенціалом у сільському господарстві, що є важливим галуззю для регіонального розвитку. Сприяючи підтримці сільськогосподарських виробників та впровадженню сучасних агротехнологій, область може забезпечити не лише внутрішнє, але й зовнішнє виробництво та експорт сільськогосподарської продукції (Кубарева, 2014, с. 82).

Крім економічних аспектів, важливою складовою соціально-економічного розвитку є забезпечення доступної та якісної освіти, охорони здоров'я та соціальної підтримки для усіх верств населення. Розвиток інфраструктури, зокрема транспортної та комунікаційної, також відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності роботи регіону та зручності для мешканців.

Однак, для досягнення високих результатів у соціально-економічному розвитку необхідно продовжувати працювати над рішучими викликами, такими як боротьба з безробіттям, підвищення ефективності управління ресурсами та підтримка інноваційних ініціатив. Розвиток галузей, які мають конкурентоспроможність та перспективи на майбутнє, є стратегічно важливим для Сумської області на шляху до стійкого, збалансованого та високорозвиненого регіону.

Отже, програми соціально-економічного розвитку Сумської області охоплюють широкий спектр напрямків від підтримки малих та середніх підприємств до забезпечення соціальної підтримки уразливих верств населення. Дослідження показує, що уряд області активно впроваджує програми та ініціативи, спрямовані на покращення економічного клімату, залучення інвестицій та розвиток бізнесу. Розвиток сільського господарства, підтримка підприємництва та створення нових робочих місць є ключовими факторами економічного зростання. Однак, разом із цим, не менш важливою є соціальна складова розвитку області. Програми підтримки малозабезпечених сімей, внутрішньо переміщених осіб та захисників України та їх сімей є демонстрацією відповідального ставлення влади до підтримки своїх громадян у складних ситуаціях.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Аналіз методів оцінювання ефективності соціально-економічної політики регіону

Оцінка ефективності соціально-економічної політики Сумської області є важливим інструментом для забезпечення успішності програм та ініціатив, спрямованих на покращення якості життя громадян та економічний розвиток регіону. Для цього використовуються різноманітні методи оцінки, які дозволяють зрозуміти ефективність витрачення ресурсів, визначити досягнення поставлених цілей та виявити області для подальших вдосконалень (Маркевич, 2015, с. 249).

Оцінка ефективності соціально-економічної політики Сумської області є ключовою для забезпечення успішного розвитку регіону та покращення якості життя його мешканців. Оцінка дозволяє визначити, наскільки ефективно програми та проекти реалізуються. Це важливо для того, щоб визначити, чи досягаються поставлені цілі, чи варто коригувати стратегію дій для отримання кращих результатів.

Ретельний аналіз ефективності дозволяє виявити, як можна оптимізувати витрати бюджету області. Це стосується як власних фінансових ресурсів, так і можливості залучення додаткових інвестицій. Знання, які програми та заходи найбільш ефективні, допомагає покращити управління та приймати кращі стратегічні рішення.

Оцінка діяльності влади забезпечує відкритість та прозорість в роботі органів влади, що є важливим для забезпечення довіри громадян до владних структур.

Методи оцінки ефективності соціально-економічної політики Сумської області:

1. Фінансова оцінка:

- аналіз бюджетних призначень та витрат на реалізацію програм.
- порівняння фінансових результатів з поставленими завданнями та цілями.
- оцінка ефективності витрат, враховуючи результативність досягнутих цілей.

2. Соціальний аналіз:

- визначення впливу програм на рівень життя населення, соціальну нерівність та бідність.
- оцінка доступності та якості соціальних послуг для різних верств населення.
- аналіз змін в рівні зайнятості та доходів громадян.

3. Економічний аналіз:

- оцінка впливу програм на економічний зростання області, зокрема, на рівень інвестицій та підприємництва.
- аналіз виробничих показників, торговельного обороту та інших показників економічної активності.

4. Оцінка ефективності проектів:

- використання методів ROI (повернення інвестицій), NPV (чиста поточна вартість) для оцінки вигоди від реалізації конкретних проектів.
- врахування витрат та вигод у довгостроковій перспективі.

5. SWOT-аналіз:

- визначення сильних і слабких сторін програм, можливостей та загроз.
- допомагає вирішити, які аспекти необхідно покращити для забезпечення більшої ефективності політики.

6. Моніторинг та оцінка результативності:

- систематичне збирання та аналіз даних щодо досягнення поставлених цілей.
- порівняння фактичних результатів з планованими та коригування стратегій, якщо необхідно.

Ці методи дозволяють здійснити комплексний підхід до оцінки ефективності соціально-економічної політики Сумської області, зробити висновки щодо досягнень та визначити шляхи для подальшого розвитку та вдосконалення. Важливою частиною цього процесу є постійний моніторинг, оцінка та адаптація стратегій з метою досягнення максимальних результатів для мешканців та розвитку області в цілому.

Отже, представлено різноманіття підходів та інструментів, які використовуються для визначення успішності програм, спрямованих на покращення якості життя громадян та економічний розвиток регіону. Використання цих методів є важливою складовою розвитку області, оскільки вони дозволяють не лише виявити досягнення, але й визначити шляхи для подальшого вдосконалення та оптимізації соціально-економічних програм. Зазначені методи, такі як фінансова оцінка, соціальний аналіз, економічний аналіз, оцінка ефективності проектів, SWOT-аналіз, моніторинг та оцінка результативності, допомагають зрозуміти вплив реалізації програм на рівень життя громадян, розвиток економіки, стан соціальної сфери та інші аспекти важливі для регіону. Фінансова оцінка допомагає визначити ефективність використання бюджетних коштів та оптимізувати фінансові витрати. Соціальний аналіз дозволяє оцінити вплив програм на рівень соціального захисту населення, доступність соціальних послуг та рівень бідності. Економічний аналіз допомагає визначити вплив програм на економічний зріст та створення робочих місць. Оцінка ефективності проектів дозволяє вибрати найбільш перспективні напрямки для інвестування. SWOT-аналіз виявляє сильні та слабкі сторони програм та можливості для подальшого розвитку. Моніторинг та оцінка результативності забезпечують постійний контроль за виконанням цілей та вчасне втручання у випадку необхідності коригування стратегій.

2.2. Практичні аспекти реалізації соціально-економічної політики Сумської області

Застосування соціально-економічної політики в Сумській області може включати різноманітні заходи та програми, спрямовані на поліпшення якості життя місцевого населення та розвиток економіки регіону (Місяць, 2019, с. 3).

Варто зазначити напрями застосування соціально-економічної політики в Сумській області:

1. Розвиток інфраструктури, це може включати будівництво та ремонт доріг, розвиток громадського транспорту, покращення комунальних послуг та інші заходи, які сприяють зручності та безпеці мешканців області.

2. Стимулювання бізнесу та інвестицій, підтримка малих та середніх підприємств, надання фінансових пільг та підтримка для розвитку нових підприємств може сприяти економічному зростанню та створенню нових робочих місць.

3. Соціальна підтримка, забезпечення доступу до якісної медичної допомоги, освіти та соціальних послуг для всіх верств населення. Це може включати розвиток медичної інфраструктури, підвищення якості освіти та соціальне забезпечення.

4. Розвиток сільського господарства, підтримка сільського господарства та сільських територій, зокрема шляхом надання субсидій селянам, розвитку сільського туризму, інфраструктурних проектів для забезпечення доступу до ринків та розвитку сільських громад.

Це лише кілька можливих напрямків соціально-економічної політики, які можуть бути застосовані в Сумській області, залежно від конкретних потреб і можливостей регіону.

Розвиток інфраструктури в Сумській області може бути ключовим фактором у покращенні якості життя місцевого населення та стимулюванні економічного зростання.

Ось деякі конкретні заходи, які можуть бути реалізовані для цієї мети:

1. Будівництво та ремонт доріг, це включає в себе не лише основні автомагістралі, але й місцеві дороги, які є життєво важливими для забезпечення доступу до різних районів області. Ремонт і реконструкція доріг підвищить безпеку на дорогах та забезпечить зручність та швидкість переміщення для мешканців і підприємств.

2. Розвиток громадського транспорту, покращення громадського транспорту сприятиме зменшенню транспортних заторів, забезпечить доступність для всіх верств населення та зменшить викиди шкідливих речовин у повітря.

3. Розвиток транспортних вузлів, покращення та модернізація залізничних вузлів, автовокзалів та аеропортів сприятиме збільшенню міжнародних і внутрішніх перевезень, що сприяє розвитку туризму та торгівлі.

4. Розвиток телекомунікаційної інфраструктури, забезпечення доступу до швидкого та надійного Інтернету на всій території області сприятиме розвитку бізнесу, освіти та інноваційних технологій.

5. Енергетична інфраструктура, збільшення енергоефективності та розвиток альтернативних джерел енергії допоможе зменшити витрати на енергію та знизити негативний вплив на навколишнє середовище.

6. Водопостачання та водовідведення, модернізація систем водопостачання та водовідведення сприятиме забезпеченню доступу до чистої питної води та зменшенню ризику повеней та затоплень (Сидорова & Анісімова, 2016, с. 139).

Ці заходи допоможуть зробити Сумську область більш привабливою для життя, бізнесу та інвестицій, стимулюватимуть розвиток економіки та покращення якості життя мешканців.

Стимулювання бізнесу та інвестицій в Сумській області може бути важливим завданням для забезпечення економічного зростання, створення нових робочих місць та підвищення життєвого рівня населення. Можливі заходи для досягнення цієї мети:

1. Створення сприятливого бізнес-середовища, забезпечення простого та швидкого процесу реєстрації бізнесу, зменшення бюрократичних перешкод та спрощення податкового та регуляторного середовища.

2. Надання фінансової підтримки, відшкодування частини податків або надання пільг для нових підприємств, кредитування за пільговими умовами або грантова підтримка для розвитку бізнесу та інноваційних проєктів.

3. Розвиток інфраструктури для бізнесу, створення технологічних парків, бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів, які надають доступ до сучасних технологій, науково-дослідних лабораторій та спеціалізованих послуг.

4. Привабливість для інвесторів, активне просування області як привабливої інвестиційної дестинації, проведення інвестиційних форумів та конференцій, надання інформації та консультацій потенційним інвесторам.

5. Розвиток людських ресурсів, забезпечення доступу до високоякісної освіти та навчання, що відповідає потребам ринку праці, розвиток навичок та кваліфікацій, необхідних для успішного підприємництва та інвестування.

6. Партнерство з громадою та розвитку стратегій з метою забезпечення взаємодії між владою, бізнесом та громадськістю

Зазначені заходи можуть сприяти створенню сприятливого середовища для розвитку бізнесу та приверненню інвестицій в Сумську область, що сприятиме економічному зростанню та підвищенню добробуту населення.

В процесі соціального інвестування держава відіграє ключову роль як провідний соціальний інвестор, формуючи взаємовідносини з різними суспільними групами. Завдяки цьому, держава має пріоритетне значення в управлінні соціальними проєктами, зокрема через розширення форм державно-приватного партнерства в межах цільових програм (Заблудська, Тяжкороб & Сєребряк, 2021, с. 494).

Соціальна підтримка в Сумській області може бути спрямована на забезпечення соціального захисту населення, особливо вразливих груп. Можливі напрями соціальної підтримки:

1. Соціальне забезпечення, забезпечення допомоги вагітним жінкам, матерям у період вагітності та після пологів, підтримка сімей з дітьми, інвалідів, пенсіонерів та інших груп, які потребують соціальної допомоги.

2. Медична допомога, забезпечення доступу до якісної медичної допомоги для всіх мешканців області, покращення медичної інфраструктури та забезпечення ліками.

3. Житлова підтримка, надання житлових субсидій для малозабезпечених сімей, розвиток програми соціального житлового будівництва та забезпечення доступу до комунальних послуг.

4. Освіта, забезпечення доступу до якісної освіти для всіх дітей та молоді, розвиток програм підтримки освіти для малозабезпечених сімей, підвищення кваліфікації вчителів та забезпечення необхідними навчальними матеріалами.

5. Трудова зайнятість, створення програм інтеграції на ринок праці для молоді, жінок та інших вразливих груп, надання послуг з професійної орієнтації та підтримки при пошуку роботи.

6. Психологічна та соціальна підтримка, надання психологічної допомоги та підтримки для людей, які пережили травми, страждають від депресії або мають інші психічні проблеми, а також створення соціальних служб для допомоги в складних життєвих ситуаціях.

Такі заходи спрямовані на забезпечення соціального захисту та підтримки населення Сумської області, сприяють зменшенню соціальних нерівностей та покращенню якості життя громадян. Необхідними передумовами проведення ефективної соціальної реформи є забезпечення ефективної взаємодії між громадянами та органами влади та місцевого самоврядування, забезпечення максимальної прозорості на усіх рівнях та напрямках. Тобто стратегія соціально-економічного розвитку України передбачає створення умов для прискорення євроінтеграційних процесів шляхом масштабного впровадження загальноєвропейських норм і стандартів до законодавства та системи державного управління (Купира, 2019, с.219).

Розвиток сільського господарства в Сумській області може бути важливим напрямком для забезпечення продовольчої безпеки, підвищення економічного рівня сільських територій та покращення якості життя селян. Ось кілька можливих заходів для досягнення цієї мети:

1. Сприяння малим фермерським господарствам, надання фінансової підтримки, консультацій та навчання для малих фермерських господарств, щоб вони могли покращити свої методи виробництва та ефективність.

2. Розвиток сільського туризму, створення програм та інфраструктури для розвитку сільського туризму, що сприятиме додатковому доходу для сільських громад та збільшенню зайнятості.

3. Підтримка сільських кооперативів, створення сприятливого середовища для розвитку сільських кооперативів, які можуть об'єднати малих селян у спільні організації для закупівлі, виробництва та маркетингу продукції.

4. Модернізація сільськогосподарської техніки та технологій, забезпечення доступу до сучасних технологій та техніки для сільських господарств, що допоможе збільшити врожайність та ефективність виробництва.

5. Підтримка розвитку сільських ринків, створення інфраструктури для організації сільських ринків та фермерських ярмарків, що сприятиме збуту місцевої сільськогосподарської продукції та стимулюватиме розвиток місцевої економіки.

6. Освіта та консультації, надання доступу до освіти та консультацій для селян щодо сучасних методів сільського господарства, а також навчання управлінських навичок та підприємництва.

Ці заходи спрямовані на стимулювання розвитку сільського господарства в області, забезпечення стабільності та процвітання сільських територій, а також збільшення внеску сільського господарства в економіку регіону. Затверджені на рівні країни та її регіонів стратегії розвитку на період до 2027 р. потребують осучаснення (Барановський & Барановська, 2024, с.93)

Регіональний розвиток в Сумській області може бути спрямований на забезпечення балансованого та стійкого розвитку всіх районів області, зменшення рівня нерівності між містами та сільськими територіями, а також підвищення загального рівня економічного та соціального розвитку. Ось деякі можливі напрями регіонального розвитку:

1. Стимулювання економічного розвитку у міських районах, розвиток інфраструктури, підтримка малих та середніх підприємств, створення робочих місць у сфері послуг та промисловості, що сприятиме зростанню економіки та підвищенню життєвого рівня мешканців.

2. Підтримка сільських територій, розвиток сільського господарства, створення сільських кооперативів, розвиток сільського туризму та інших сільських галузей, що сприятиме стабільності та розвитку сільських громад.

3. Розвиток транспортної та комунікаційної інфраструктури, покращення дорожньої мережі, розвиток громадського транспорту, розвиток інтернет-зв'язку та інших комунікаційних засобів для забезпечення зв'язку між регіонами та підвищення доступності до ринків і послуг.

4. Сприяння інвестиційному розвитку, залучення інвестицій у регіональні проекти, створення інвестиційних фондів та розвиток інфраструктури для привернення іноземних та внутрішніх інвесторів.

5. Розвиток освіти та культури, забезпечення доступу до якісної освіти та культурних послуг у всіх районах області, підтримка культурних та освітніх ініціатив, що сприятиме розвитку креативного та інтелектуального потенціалу регіону.

6. Створення сприятливого бізнес-середовища, забезпечення підприємницької активності та підтримка малого та середнього бізнесу у всіх районах області, створення бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів.

Зазначені заходи можуть сприяти сталому та балансованому розвитку всіх регіонів Сумської області, забезпечуючи підвищення економічного та соціального рівня життя всіх мешканців області.

Отже, можна зазначити, що застосування соціально-економічної політики в Сумській області має значний потенціал для покращення якості життя мешканців та стимулювання розвитку регіону в цілому. Шляхом розвитку інфраструктури, стимулювання бізнесу та інвестицій, надання соціальної підтримки, розвитку сільського господарства та регіонального розвитку область може досягти більш стійкого економічного зростання та забезпечити всебічний розвиток своїх громадян. Продовження реалізації інтегрованих програм та співпраця між владою, бізнесом та громадськістю важливі для досягнення цих цілей.

2.3. SWOT-аналіз соціально-економічної політики Сумської області

SWOT-аналізу створює сприятливі умови, з одного боку, для з'ясування «Сильних» (яких слід максимально використовувати) та «Слабких» (яких варто збуватися) факторів будь-якого об'єкту та/чи предмету дослідження, а, з іншого боку, розуміння «Можливостей» (які слід наполегливо вишукувати та вправно застосовувати), а також виявлення «Загроз» (яким треба протистояти та протидіяти) (Картунов, 2017, с.311)

Таблиця 2.1 - SWOT-аналіз соціально-економічної політики Сумської області

SWOT-аналіз	Опис
Сильні сторони (Strengths)	Потенціал сільськогосподарського сектору: великий потенціал у сільському господарстві, що може стати джерелом економічного зростання та забезпечення продовольчої безпеки. - Стратегічне розташування: розташування області поруч з ключовими транспортними магістралями може сприяти розвитку логістичних та транспортних вузлів, що залучатиме інвестиції та сприятиме експорту та імпорту товарів. Потенціал екологічного туризму: багатство природних ресурсів і ландшафтів може стати основою для розвитку екологічного туризму, що сприятиме розвитку місцевої економіки та створенню робочих місць. Активізація державної підтримки

	інфраструктурних проєктів та соціальних програм для підтримки місцевого населення
Слабкі сторони (Weaknesses)	Низький рівень інфраструктури: деякі райони області можуть страждати від недостатньої розвиненості інфраструктури, що обмежує можливості розвитку бізнесу та інвестицій. - Демографічна проблема: зменшення чисельності населення та вікова структура можуть створювати виклики для економічного розвитку та соціальної підтримки. Залежність від одного галузі: велика залежність від сільського господарства може зробити область вразливою до змін на ринку та природних катастроф. Обмежена доступність фінансування на розвиток інфраструктури через мобілізацію ресурсів на потреби оборони
Можливості (Opportunities)	Розвиток альтернативних галузей: диверсифікація економіки шляхом розвитку промисловості, туризму та інноваційних секторів може створити нові можливості для економічного росту. Інфраструктурні проєкти: розвиток інфраструктури та логістичних вузлів може стати магнітом для інвестицій та розвитку бізнесу. Партнерство з ЄС: залучення фінансування та технічної допомоги від Європейського Союзу може сприяти реалізації проєктів з модернізації та розвитку області. Підвищення інвестицій в регіональні галузі, які сприяють забезпеченню обороноздатності та економічному відновленню після воєнного конфлікту.
Загрози (Threats)	Економічні нестабільності: глобальні та регіональні економічні кризи можуть негативно вплинути на економіку області та зменшити інвестиційний інтерес. - Зміни клімату: погіршення кліматичних умов може призвести до зменшення врожаїв та загрози екологічному стану регіону. Демографічні та соціальні виклики: зменшення населення та зростання соціальних проблем можуть вплинути на стабільність та розвиток області. Можливість збоїв у функціонуванні економічних секторів через військові дії та обмеження доступу до ресурсів і ринків

Евристичний аналіз SWOT був проведений у трьох етапах. На початковому етапі Робоча група з стратегічного планування скористалася методикою номінальних груп для формулювання зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на розвиток регіональної системи. Другий етап

включав оцінку впливу цих факторів, під час якої проводився їх ранжування. На третьому етапі експерти проекту виконали перехресний аналіз зв'язків між факторами у сферах конкурентних переваг, викликів та ризиків. Цей аналіз дозволив сформулювати систему цілей стратегії для подальшого планування та реалізації стратегічних заходів.

Отже, у підсумку, проведений SWOT-аналіз соціально-економічної політики Сумської області дозволив виявити ключові аспекти, які впливають на розвиток регіону. Зокрема, було виділено сильні сторони, такі як потенціал сільськогосподарського сектору та стратегічне розташування області. Однак, з'явилися і слабкі сторони, такі як низький рівень інфраструктури та демографічні проблеми. На основі аналізу також були виявлені можливості для розвитку, такі як розвиток альтернативних галузей та інфраструктурні проекти, а також потенційні загрози, такі як економічні нестабільності та зміни клімату. Цей аналіз надає важливу інформацію для формулювання стратегії розвитку області та визначення пріоритетних напрямків дій для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Напрямки розвитку соціально-економічної політики Сумської області

«Як зазначають науковці (Іванова & Толстанов , 2021, с.102), встановлено, що економічний потенціал регіону характеризує можливості економіки виробляти матеріальні блага, надавати послуги, задовольняти економічні потреби суспільства. Це пов'язано з використанням всіх наявних ресурсів — природних, виробничих, матеріальних, трудових, фінансових, науково-технічних, інформаційних тощо. Рівень соціально-економічного розвитку будь-якого регіону є наслідком реалізації його економічного потенціалу. Виявлено, що конфігурація соціально-економічного середовища України відрізняється неоднорідністю і незбалансованістю, що стримує рух у напрямі сталого розвитку, призводить до посилення міжрегіональних контрастів».

Для вдосконалення соціально-економічної політики Сумської області можна розглянути кілька ключових шляхів:

1. Стимулювання інвестицій та підтримка бізнесу, необхідно продовжувати розвивати програми підтримки для малих та середніх підприємств, сприяти їхньому розвитку та створенню нових робочих місць. Залучення інвестицій у різноманітні галузі економіки сприятиме розширенню можливостей для розвитку області.

2. Підвищення якості освіти та розвиток науково-технічного потенціалу, інвестування у освіту, наукові дослідження та розвиток інноваційних технологій може зробити область більш конкурентоспроможною та привабливою для інвесторів.

3. Розвиток інфраструктури, подальше вдосконалення дорожньої, транспортної та комунікаційної інфраструктури допоможе забезпечити зручний

доступ до ринків, підвищити ефективність транспортних перевезень та залучити нові інвестиції.

4. Підтримка сільського розвитку, збереження та розвиток сільськогосподарського сектору через надання фінансової підтримки, розвиток сільського туризму та розвиток малих форм підприємництва у сільських територіях сприятиме підвищенню рівня життя мешканців сільських громад.

5. Соціальна підтримка населення, забезпечення ефективної системи соціального захисту, а також надання доступної медичної допомоги, особливо у віддалених районах області, допоможе зменшити соціальні нерівності та покращити якість життя мешканців.

Загальний успіх реалізації цих шляхів вдосконалення соціально-економічної політики області буде залежати від ефективності управління, взаємодії між владними структурами та громадськістю, а також від реалізації конкретних програм і проектів. Ефективність заходів, вказаних у соціальній політиці, відображається у результатах, які свідчать про життєвий стандарт населення країни. Складовими аспектами соціальної політики є сприяння підвищення рівня благополуччя громадян, соціальний захист, гарантія рівних прав та можливостей для всіх громадян, доступ до праці та дохід, право на власність, адекватне соціальне забезпечення, освіту, медичне обслуговування, а також захист прав людини, що включає у себе повагу до праці, свободу слова, совісті, особистої безпеки та рівність перед законом (Грабовський, 2015, с.118).

Отже, можна зазначити, що розроблені шляхи мають великий потенціал для покращення якості життя мешканців області та стимулювання її розвитку. Стимулювання економічного зростання, підтримка соціально вразливих груп, розвиток людського капіталу та створення сприятливого бізнес-середовища є важливими аспектами стратегії розвитку. Крім того, регіональний розвиток та забезпечення стійкості економіки та соціальної сфери є ключовими завданнями. Реалізація цих шляхів вдосконалення вимагатиме тісної співпраці між владними структурами, бізнес-середовищем та громадськістю, а також ретельного моніторингу та оцінки результатів для внесення коректив у

стратегію дій. Тільки з таким комплексним підходом можна досягти стабільного та сталого розвитку Сумської області, сприяючи підвищенню якості життя всіх її мешканців.

3.2. Застосування іноземного досвіду в контексті вдосконалення соціально-економічної політики Сумської області

Можливість застосування іноземного досвіду в соціально-економічній політиці Сумської області є важливим і перспективним аспектом розвитку. Залучення зарубіжного досвіду може принести певні переваги та користь для регіона.

У новому економічному контексті Україна переживає значні трансформації, що потребують великих інвестиційних впливів. В умовах обмеженості власних ресурсів, країна націлено шукає підтримку закордонних інвесторів, які стають визначним рушійним фактором для подальшого розвитку підприємств та модернізації виробництва, сприяючи тим самим індустріалізації та розвитку економіки. Однак, щоб забезпечити ефективність та прибутковість інвестицій, необхідно насамперед визначити пріоритетні напрямки та області для вкладення коштів.

Погляди на природу інвестицій, як висловлені українськими та закордонними дослідниками, відіграють важливу роль у формуванні різних концепцій, таких як витрати, капітальні вкладення, ресурси тощо. Інвестування може бути спрямоване як на отримання майбутнього прибутку, так і на створення нових виробничих потужностей та забезпечення робочих місць. Забезпечення стійкого економічного зростання залишається актуальною проблемою для сучасної України, а інвестиції виступають ключовим фактором у забезпеченні цього розвитку.

Ось деякі з можливих напрямів застосування іноземного досвіду:

1. Ефективне управління ресурсами, в іноземних країнах існують успішні приклади управління ресурсами, ефективного використання

бюджетних коштів та здійснення реформ у сферах охорони здоров'я, освіти, транспорту тощо, які можуть бути використані для вдосконалення управління в Сумській області.

2. Розвиток інфраструктури, іноземний досвід може бути корисним у вдосконаленні інфраструктури, зокрема в галузі будівництва доріг, залізниць, аеропортів, а також розвитку транспортних та комунікаційних мереж.

3. Соціальна підтримка та соціальні послуги, іноземний досвід у сфері соціальної підтримки, охорони здоров'я, соціального житла, допомоги малозабезпеченим шаром населення може бути використаний для вдосконалення системи соціальних послуг в області.

4. Розвиток економіки та інвестиційна привабливість, застосування кращих практик залучення інвестицій та розвитку економіки, використання іноземного досвіду у створенні сприятливого бізнес-середовища та підтримки малого та середнього підприємництва.

5. Збільшення конкурентоспроможності, використання іноземного досвіду може сприяти підвищенню конкурентоспроможності Сумської області на національному та міжнародному рівнях.

Іноземний досвід може стати джерелом цінних ідей, методів та стратегій для вдосконалення соціально-економічної політики Сумської області. Проте важливо враховувати контекстуальні особливості та адаптувати іноземний досвід до місцевих умов та потреб.

Розглядаючи інвестиції з точки зору потоку платежів, розуміння інвестицій може бути обмеженим. З цієї перспективи, інвестиції вважаються всіма витратами, пов'язаними з використанням капіталу (основний, реалізований вільний капітал), а також їх еквівалентами у валюті. Вузьке тлумачення інвестицій обмежується об'єктом та фіксованим періодом капіталовкладення, що вважається стандартом для класифікації інвестицій.

Іноді інвестиції класифікуються за регіональною ознакою. Внутрішні інвестиції означають вкладення коштів у проекти, які розташовані всередині меж країни. Зовнішні інвестиції, натомість, відбуваються за межами території

даної країни. Це можуть бути інвестиції у фінансові інструменти інших країн, такі як акції закордонних компаній, облігації інших держав тощо.

Участь у міжнародному поділі праці та перелив капіталу у вільні галузі підприємництва визначає необхідність іноземних інвестицій у економіку країни. Створення сприятливого інвестиційного клімату та активне залучення зовнішніх інвесторів є стратегічними завданнями. Здійснення практики світового господарства свідчить про неминучість переливу капіталу на міжнародному рівні для ефективного функціонування економічних систем. Таким чином, прямі іноземні інвестиції є важливим інструментом для вкладення матеріальних ресурсів з метою будівництва підприємств та придбання акціонерного капіталу в національній економіці (Штепенко & Забураєва, 2019, с.4).

Застосування іноземного досвіду може включати аналіз та використання кращих практик з різних країн. Ось декілька прикладів країн, чиїм досвідом можна скористатися в соціально-економічній політиці Сумської області:

1. Швеція, ця країна відома своєю соціальною підтримкою та високим рівнем соціального захисту, включаючи систему безкоштовної освіти та доступної медичної допомоги. Досвід Швеції може бути корисним для вдосконалення системи соціальної підтримки в Сумській області.

2. Німеччина, славиться своїм ефективним управлінням ресурсами, інноваціями та розвитком малого та середнього бізнесу. Досвід Німеччини може бути корисним для стимулювання економічного зростання та підтримки підприємництва в області.

3. Сінгапур, ця країна відома своїм успішним досвідом у розвитку інфраструктури та привабленні іноземних інвестицій. Модель розвитку Сінгапуру може надати важливі уроки щодо реалізації інфраструктурних проектів та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Ці приклади показують різноманітні аспекти соціально-економічного розвитку, які можуть бути використані для вдосконалення політики та практики в Сумській області.

Отже, аналіз кращих практик з різних країн може надати цінних уроків та ідей для вдосконалення соціально-економічної політики, зміцнення економіки та підвищення якості життя мешканців. Наприклад, моделі соціальної підтримки з країн Швеції та Німеччини можуть бути корисними для розвитку системи соціального захисту в області, а досвід Канади та Сінгапуру у залученні іноземних інвестицій та розвитку інфраструктури може сприяти стимулюванню економічного зростання та створенню робочих місць. Проте важливо адаптувати іноземний досвід до конкретних умов та потреб Сумської області, забезпечуючи урахування її контекстуальних особливостей. Це дозволить максимально використати потенціал іноземного досвіду для досягнення успішного соціально-економічного розвитку регіону.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідження показало, що розробка та впровадження ефективної соціально-економічної політики є критично важливими для розвитку регіону, особливо такого як Сумська область. Аналіз соціальних та економічних показників дозволив з'ясувати пріоритетні напрямки розвитку, такі як підтримка малих та середніх підприємств, зміцнення соціальної підтримки та розвиток інфраструктури.

Протягом дослідження було розглянуто різні аспекти соціально-економічної політики, включаючи стимулювання бізнесу та інвестицій, розвиток інфраструктури, соціальну підтримку та регіональний розвиток. Для кожного з цих напрямків було розглянуто можливі стратегії та заходи, спрямовані на досягнення конкретних цілей.

Важливим аспектом є також можливість застосування іноземного досвіду в соціально-економічній політиці регіону. Досвід інших країн може надати цінних уроків та ідей для вдосконалення політики в Сумській області, сприяючи стабільному та сталому розвитку.

У кінцевих розділах кваліфікаційної роботи були запропоновані рекомендації щодо розробки та впровадження конкретних заходів соціально-економічної політики в регіоні. Ці рекомендації враховують вивчений досвід, а також унікальні потреби та можливості Сумської області.

Можна звернутися до конкретних прикладів іноземного досвіду, які можуть бути застосовані в соціально-економічній політиці Сумської області. Наприклад, варто розглянути досвід країн Європейського Союзу з розвитку інфраструктури та стимулювання інноваційного підприємництва. Застосування їхніх методів управління та фінансування проектів може сприяти покращенню дорожньо-транспортної мережі, розвитку екологічної енергетики та залученню інвестицій у високотехнологічні галузі.

Крім того, слід проаналізувати досвід Японії з розвитку малих міст та сільських територій. Японська модель розвитку села базується на залученні

місцевого населення до процесу прийняття рішень та підтримці малого бізнесу. Цей досвід може бути використаний для стимулювання розвитку сільських громад Сумської області та зменшення економічної відсталості в цих регіонах.

Крім того, важливо вивчити досвід країн Скандинавії у сфері соціального забезпечення та підтримки малозабезпечених шарів населення. Високий рівень соціальної захищеності, доступ до безкоштовної медичної допомоги та соціального житла сприяють зниженню рівня бідності та покращенню якості життя. Цей досвід може бути корисним для впровадження соціальних програм та проектів в Сумській області з метою зменшення соціальних нерівностей та підтримки потребних верств населення.

Загальний аналіз цих прикладів іноземного досвіду дозволить підібрати оптимальні стратегії та інструменти для впровадження ефективної соціально-економічної політики в Сумській області, сприяючи її сталому розвитку та підвищенню якості життя мешканців.

Загальною метою роботи є сприяння розвитку ефективної соціально-економічної політики, яка сприятиме покращенню якості життя мешканців регіону та забезпечить його стабільний розвиток у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стоянець, Н. В. (2016). Сучасні аспекти прогнозування соціально-економічного розвитку національної економіки ,3-11. http://www.economyandsociety.in.ua/journal/7_ukr/28.pdf
2. Гудзинський, О. Д., & Судомир, С. М. (2017). Соціально-економічний розвиток макро- і мікро структур: соціально-інноваційний аспект. Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки, (3), 20-26.
3. Кондратенко, Н. О., Красносова, О. М., & Папп, В. В. (2022). Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку регіонів України. Бізнес інформ, (1), 198-204.
4. Підсумки роботи департаменту. (2023). Департамент соціального захисту населення Сумської міської ради. <https://dszn.smr.gov.ua/pidsumki-roboti/>
5. Ткаченко, Н. В. (2021). Управління регіональним розвитком: проблеми та перспективи (на прикладі Сумської області). Публічне управління та митне адміністрування, 2(27), 98-104.
6. Заява про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проекту документу державного планування «Програма економічного і соціального розвитку Сумського району на 2023 рік» . (2023). <https://sumy.sm.gov.ua/index.php/en/2-uncategorised/22114-programa-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvitku-sumskogo-rajonu-na-2023-rik>
7. Кривоус, В. Б. (2018). ТНК і європейські країни, що розвиваються, аспект: прямі іноземні інвестиції. Вісник Тернопільського національного економічного університету, (5-1), 327-333.
8. Кубарева, І. В. (2014). Механізм забезпечення інвестиційної привабливості підприємства: сутність, особливості формування та засади функціонування. Бізнес Інформ, (7), 82-88

9. Маркевич, К. Л. (2015). Поточний стан та перспективи прямого іноземного інвестування в економіку України. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка, 2(1), 249-255
10. Місяць, Т. (2019). Динаміка та характерні особливості інвестиційного співробітництва України та ЄС у контексті економічної кризи. Журнал європейської економіки, (1), 3-14.
11. Заблодська, І. В., Тяжкороб, І. В., & Серебряк, К. І. (2021). Стратегічний аспект соціального інвестування в контексті регіонального розвитку. Проблеми теорії та практики фінансово-кредитної діяльності, 4(31), 487–496
12. Купира М.І. (2019). ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ. Економічний форум, 1(3), 215-222.
13. Барановський М.О. & Барановська О.В. (2024). Сільські території Сумської області : підходи до індетікації, особливості розвитку, типізація, 1, 93-96
14. Картунов (2017). SWOT-аналіз в сучасному науковому дискурсі, 119, 311-314
15. Іванова, І. М., & Толстанов, О. К. (2021). Шляхи соціально-економічного розвитку регіону. Інвестиції: практика та досвід, № 19, 102–109
16. Супрун, В. М. (2019). Стратегія сталого розвитку регіону: приклад Сумської області. Економіка і регіон, 1(72), 53-60.
17. Пилипенко, І. М. (2021). Оцінка ефективності програм соціально-економічного розвитку регіону: приклад Сумської області. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі, 2, 82-90.
18. Грабовський О.І. (2015). Особливості реалізації державної політики у сфері соціально-економічного розвитку, 4(51), 118-124
19. Штепенко, К.П., & Забураєва, О.Ю. (2019). Аналіз прямих іноземних інвестицій в економіку України та передумови необхідності їх залучення, 5, 1-9

20. Жукова, О. В. (2015). Ефективність регіональної політики в контексті сталого розвитку: досвід Сумської області. Економіка і прогнозування, 4, 92-101.

21. Шевченко, І. М. (2020). Оцінка інвестиційного клімату регіону: досвід Сумської області. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Економіка, 19, 122-130.

22. Сидоренко, О. В. (2020). Оцінка ефективності інфраструктурних проектів у регіоні: досвід Сумської області. Інвестиції: практика та досвід, 6, 34-41